24/04/2020

Το έθιμο της Ανδρομάνας στη Δεσκάτη Γρεβενών

/ Παράδοση

Η «Ανδρομάνα» είναι ένα σπάνιο έθιμο με το οποίο οι κάτοικοι της Δεσκάτης Γρεβενών αποχαιρετούν ανήμερα της Ζωοδόχου Πηγής το Πάσχα. Ένα έθιμο που φέτος δεν θα πραγματοποιηθεί εξαιτίας των περιοριστικών μέτρων για την πανδημία, ωστόσο οι θύμησες από προηγούμενες χρονιές παραμένουν ζωντανές κι εμείς τις ανασύρουμε μέσω γραπτών, φωτογραφιών και βίντεο

Το έθιμο αυτό που αποτελείται από ιδιόρρυθμα παραδοσιακά τραγούδια και χορούς της Πασχαλιάς, συναντάται μόνο στη περιοχή αυτή και αναβιώνει εδώ και αρκετές δεκαετίες πάντα αυτή την ημέρα, την πρώτη Παρασκευή μετά το Πάσχα.

Η «Ανδρομάνα» ξεκίνησε την εποχή της Τουρκοκρατίας, όπου ήταν ο καλύτερος τρόπος, με τον οποίο οι Δεσκατιώτες περνούσαν τα μηνύματα της λευτεριάς και της επανάστασης με τις αλληγορικές έννοιες των τραγουδιών και μάλιστα με την παρουσία των Τούρκων.

Το έθιμο ξεκινά με τον «τρανό» χορό, ο οποίος στήνεται στην κεντρική πλατεία της Δεσκάτης και αποτελείται από ομάδες χορευτών των είκοσι ατόμων, που χορεύουν σε κύκλους, με αργό ρυθμό, τραγούδια της περιοχής τα οποία

τραγουδιόνται μόνο σήμερα.

Μερικά από τα τραγούδια αυτά αναφέρονται στα χρόνια της σκλαβιάς από τους Τούρκους, όπως το τραγούδι «Τα λειβάδια», τα οποία δεν είναι άλλα από την Ευρώπη και τις «μεγάλες δυνάμεις», από τις οποίες η «Μούλα», η Ελλάδα, περιμένει τη βοήθειά της για να απελευθερωθεί από τον «κατή», την Τουρκία, όπως και οι άλλες «Μούλες», οι χώρες που ήδη είχαν απελευθερωθεί.

Κάτω στα λειβάδια και ως τα λειβαδίτσια

βόσκουν μούλις, βόσκουν κι αριοβόσκουν

κι μια μούλα στέκει, στέκει κι δε βόσκει

κι δεν αριοβόσκει κι άλλις την ρωτούσαν:

«Τι έχεις μούλα μ’ τι έχεις, τι έχεις κι δε βόσκς

τι έχεις κι δε βόσκεις και δεν αριοβόσκ’ς;»

Τι να’χω η μαύρη μ’ ναχω, πήραν τουν καλό μ’

πήραν τουν καλό μου παν’ να τουν κριμάσ’ν

παν να τουν κριμάσουν στου κατή τις πόρτις

στου κατή τις πόρτις κι τα παραθύρια.

Στο τέλος του εθίμου χορεύεται η «Ανδρομάνα», ένας χορός που αποτελείται από άνδρες που σχηματίζουν τρία πατώματα, έξι στο πρώτο, πέντε στο δεύτερο-πάνω στις πλάτες των πρώτων και άλλοι τρεις στην κορυφή.

Η ανθρώπινη πυραμίδα που σχηματίζεται, δίνει την ευκαιρία στο χορό να αλλάξει και τους ρυθμούς των τραγουδιών, που από αργούς και λυπητερούς μετατρέπονται σε γρήγορους και εύθυμους. Είναι μάλιστα και η στιγμή που τραγουδιέται το «ώρα καλή σου Πασχαλιά και τώρα και του χρόνου ...», το τραγούδι με το οποίο γίνεται το «κατευόδιο της Πασχαλιάς».

Η «Ανδρομάνα», σύμφωνα με την παράδοση συμβολίζει την Παναγία, που παρότι αυτές τις ημέρες σωριάστηκε από τον πόνο, διατήρησε μέσα της την ανδρεία, ενώ κατά μια άλλη εκδοχή συμβολίζει επίσης και την Άνοιξη που ξαναγεννιόνται όλα, όπως ανέμεναν το ίδιο οι σκλαβωμένοι Έλληνες να ξαναγίνει με την Ελλάδα.